
SAKSFRAMLEGG

Arkivsaksnr.: 13/287-5
Løpenr.: 41019/13
Arkiv: 243K51 PROSJEKT
Ansvarlig fylkesråd: Willy Ørnebakk

PROSJEKT TROMS MINERAL - STRATEGI FOR ØKT MINERALUTVINNING I TROMS FYLKE - STATUS NOVEMBER 2013

Fylkesordførers innstilling til v e d t a k:

Næring-, kultur- og helsekomiteens innstilling.

Næring-, kultur- og helsekomiteens innstilling vil bli lagt inn i slutten av saka når saksprotokollen er klar

Vedlegg til saken:

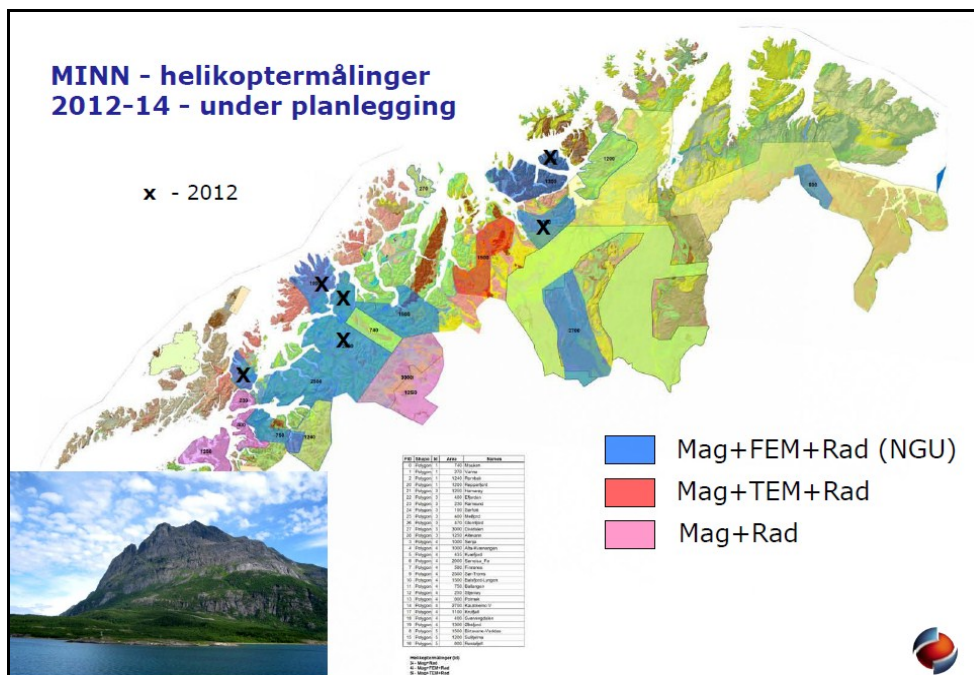
Saksutredning:

Fylkesrådet gikk den 23. februar 2011 inn for å opprette et strategisk rettet utviklingsprogram for økt verdiskapning i mineralnæringa i Troms, og 18. mai avsatte fylkesrådet 10. millioner til prosjekt "Troms Mineral".

Det er nedsatt egen ressursgruppe bestående av Norges Geologiske Undersøkelse (NGU), Institutt for geologi ved Universitetet i Tromsø, Innovasjon Norge og Statskog, som skal bidra inn i utviklingsarbeidet. Hovedinnsatsen går til: (i) å øke kunnskapen, (ii) styrke kompetansen og (iii) til å drive koplingsarbeid.

(i) Kunnskapsstyrking

Den meste av kunnskapsstyrkingen gjøres i samarbeid med NGU. I løpet av de tre siste årene er det brukt vel 3 millioner inn i NGUs MINN-program. Nå er en rekke viktige områder i Troms kartlagt (se kart under). Kunnskapen skal bidra til å sikre at en identifiserer de viktige forekomstene, at områder med viktige mineraler ikke blir benyttet til andre formål, eks. ikke bygges hus over viktige mineralforekomster, og å gjøre fylket mer attraktivt for ulike typer mineralbedrifter.

Eksempler på viktige områder:

Gull, gull-kobber: Ringvassøy, Mauken, Kvæfjord, Kvæningen

Jern: Andørja, Sørreisa, Salangen, Lavangen

Kobber, sink, nikkel: Vaddas-Birtavarre, Vannøya (?), Indre Troms, Reinfjord

Karbonat: Rolla, Skånland-Evenes

Grafit: Senja, Gratangen

Naturstein: Baltsfjord gneis, kleber, skifer, marmor Skånland-Tjeldsund-Evenes

(ii) - Kompetansestyrking

En sentral del av vårt arbeid er å styrke områder der Troms har fortrinn, som kompetanse. Først og fremst har vår satsing vært rettet mot å styrke satsingene som Universitetet i Troms (UIT), ved Institutt for geologi (IG), har på mineralfeltet. Gjennom dette ønsker vi å bidra til å sikre kompetansebygging i hele landsdelen. Dette vil sikre landsdelens behov for arbeidskraft, i tillegg til å bidra til å løse flaskehalsproblemer som deponering og rettighets spørsmål, og bidra til nettverksbygging – kople næring, andre FoU-institusjoner.

Et sterkt kompetansemiljø vil sette Troms på kartet og vil gjøre at både bedrifter, investorer, beslutningstakere og andre interessenter ser mot Troms.

Eksempler på satsinger ved Universitetet i Tromsø:

- Norsk forskerskole i malmgeologi er under planlegging
- Utvikler forskernettverk med aktører på nordkalotten
- Bredt samarbeid med aktører innen mineralnæringen
- Samarbeid med Russland (fått penger til samarbeidet fra senter for internasjonalisering i utdanning (SIU)):
 - St.Petersburg Statsuniversitet (3,5 mill.)
 - Kola Science Center
 - Kirgistan (5.5 mill.), Usbekistan (1,6 mill.)... m.fl.
- Kjøpt inn Skanning elektronmikroskop (SEM) på ca. 8. millioner (finansiert av blant annet Utenriksdepartementet (UD)) - Troms fylkeskommune bidro inn i forhold til søknad fra IG til UD (Nordområdesatsingen)

- Nytt professorat i malmgeologi/mineralressurser på plass 1. januar 2014 (professor Krister Sundblad) finansiert av blant annet UD - Troms fylkeskommune bidro inn i forhold til søknad fra IG til UD (Nordområdesatsingen)
- “Nordic Mining School” (NMS) ble innvilget av Nordisk Ministerråd i 2013. Etablering av NMS er nå i slutfasen og forhåpentligvis realiseres dette fra 2014. UiT kan da gi tilbud til masterstudenter om å dra til andre nordiske universiteter (Luleå, Oulo, NTNU, DTU, Island) for å ta enkeltkurs i malmgeologi og/eller et eget utvekslingssemester, eller begynne på en egen master i malmgeologi definert i regi av NMS.

Støtte fra Troms fylkeskommune:

- Skanning elektronmikroskop (SEM), 2,5 millioner gjennom RDA, resten fra UD.
- Mineralletingsprosjekt ved Institutt for geologi – ca. 600.000,- kroner gjennom Troms Mineral.
- Sjødeponering (IG) 3.3 millioner gitt gjennom RDA: Yulia Mun er ansatt som PhD student i malmgeokjemi med fokus på deponering av masser fra sulfidgruver.
- Rettighetsspørsmål/urbefolkning (Norut/Kola-Artic), 400 000,- gjennom Trom Mineral (Den økonomiske rammen for hele prosjektet er på nær 1,1 millioner Euro, hvorav den norske andelen utgjør 200 000 Euro).

”Bærekraftig gruvedrift, lokalsamfunn og miljøforvaltning”

Troms Mineral har gitt økonomisk støtte til et toårig forskningsprosjekt i Kolarctic ENPI-programmet. Prosjektet har tittelen ”Bærekraftig gruvedrift, lokalsamfunn og miljøforvaltning” (Sustainable Mining, local communities and environmental regulation in Kolarctic area, forkortet SUMILCERE), og skal se på rammeverket for utviklingen av mineralnæringen i et nordlig perspektiv. Norsk partner i prosjektet er Norut Tromsø, med deltakelse fra Norut Alta. Prosjektet ledes av Lapland Universitet (Finland), og har også deltakelse fra Luleå Tekniska Universitet, og Institute of Industrial Ecology Problems in the North ved Kola Science Centre.

Etterspørselen etter mineralske ressurser er økende i verden med nye industrielle markeder i Kina og Latin-Amerika. Samtidig legger EUs råvaredirektiv grunnlaget for at Europa i større grad må bli selvforsynt med mineralske ressurser. Påviste ressurser finnes hovedsakelig i nord, og fokuset for utvinning er derfor flyttet nordover.

Mineralsektoren har et stort potensiale, ikke minst i vår nordlige landsdel, samtidig som flere prosjekter møter motstand fra både lokalsamfunn, miljøorganisasjoner og enkelte fagmiljøer. Hensynet til samiske interesser og spesielt reindriftas behov for areal, er også en problemstilling som løftes fram. Dialog mellom myndigheter, utbyggingsaktører og berørte interesser er derfor en viktig forutsetning for å utvikle bærekraftige gruvesamfunn. Prosjektet har som mål å undersøke og sammenligne det institusjonelle rammeverket for gruvedrift i de fire deltakerlandenes nordlige regioner, og analysere konkrete prosjekter – med særlig fokus på forholdet mellom lokale/regionale ringvirkninger og miljøulempen. En langsiktig og bærekraftig mineralnæring vil være avhengig av stor grad av lokal aksept for valgte løsninger av bl.a. drift og deponiløsninger. Prosjektet vil søke å avdekke best practice-eksempler for dialog mellom gruveselskap, lokalsamfunn og myndigheter, og slik legge et forbedret grunnlag for både sosial, økonomisk og miljømessig bærekraft.

I lys av den forventede ekspansjon i mineralsektoren, vil det også være viktig å styrke den samfunnsvitenskapelige forskningen på denne næringen. Det finnes i dag lite nasjonal forskning som følger disse interessante prosessene. Det er behov for et bedre kunnskapsgrunnlag for de viktige beslutningene som skal tas og utvikle gode analyseredskaper som følger samfunnsutviklingen i gruvesamfunnene.

Samfunnsvitenskapelige fagmiljøer i nord har vært noe inne i studier av mineralsektoren, men dette prosjektet vil bringe Norut sterkere inn i et internasjonalt forskerfellesskap, og slik styrke selskapets kompetansebygging. Dette vil på sikt gi styrkede muligheter på den nasjonale og internasjonale konkurransearena.

Den økonomiske rammen for hele prosjektet er på nær 1,1 millioner Euro, hvorav den norske andelen utgjør 200 000 Euro. Troms Mineral har støttet prosjektet med 400 000,- kroner

Ytterligere styrking av vårt viktigste kompetansemiljø

IG ved UiT er i ferd med å søke Troms Fylkeskommune over Troms Mineral-programmet om ytterligere støtte for å bygge opp infrastrukturen ved Instituttet, slik at de i tiden som kommer skal kunne fungere som en sentral aktør innen forskning og undervisning med fokus mot mineralressurser i landsdelen. Utstyret det vil søkes om er essensielt for en videre kompetanseoppbygging og heving av studiekvaliteten ved Instituttet. De skal også søke om midler for å sikre et aktivt samarbeid mellom Instituttet og aktører innen mineralbransjen i landsdelen.

I utkastet til søknad nevnes følgende utstyr som essensielt om IG/UiT skal være i stand til å utføre tilfredsstillende forskning og undervisning med fokus mot mineralressurser:

1. *Håndholdt XRF*. Med dette instrumentet kan man gjøre kjemiske analyser i felt og dermed oppdage og kartlegge mineralressurser på en svært effektiv måte. Instrumentet er uunnværlig innen moderne mineralprospektering.
2. *Studentmikroskop* for malm-mikroskopering, 8 stk. En konsekvens av at IG/UiT bygger opp utdanningstilbudet innen mineralressurser er at vi må kunne tilby opplæring i malm-mikroskopering. Mikroskopering er grunnleggende for å identifisere og forstå dannelsen av mineraler. IG/UiT har i dag ingen kursmikroskop som egner seg for malm-mikroskopering.
3. *Forskningsmikroskop for malm-mikroskopering*, 2 stk., for ny professor i malm-/ressursgeologi. For å kunne utføre forskning med fokus mot malm, er man avhengig av å ha tilgang til et mikroskop av denne typen.
4. *Utstyr for katodeluminescens-mikroskopering*. Dette utstyret kan brukes for å studere verftsmineralene til malmineraler, som for eksempel kvarts, feltspat og karbonatmineraler. Hensikten med å bruke denne teknikken på malmførende bergarter vil være å få en bedre forståelse for de malmdannende prosessene. Et annen viktig anvendelse av utstyret vil være for studier av reservoarbergarter for olje og gass.
5. *Annet mindre utstyr*: For å kunne drive effektivt feltarbeid hvor lokalisering og kartlegging av malmressurser står sentralt, kreves en del mindre spesialinstrumenter, som for eksempel geigertellere, magnetometre, pH-metere, etc.

I tillegg til dette har IG/UiT et sterkt ønske om å ha et utstrakt samarbeide med prospekterings-selskaper som har aktiviteter i landsdelen, spesielt når det gjelder utdanning av masterstudenter. Utvikling av mineralindustrien i landsdelen er fullstendig avhengig av stor aktivitet hos prospekteringsselskaper. I løpet av de siste to årene har IG/UiT imidlertid erfart at det innebærer en stor risiko å gjøre avtaler med prospekteringsselskaper om 2-årig masterprosjekter. Generelt er prospekteringsselskaper finansiert av risikovillige investorer som plutselig kan velge å terminere engasjementet. Når dette skjer, må IG/UiT overta det økonomiske ansvaret for at masterstudenten skal kunne fullføre sin utdanning. IG/UiT har svært begrensede midler til dette, noe som gjør at de i framtiden vil velge å reservere seg mot slike samarbeidsprosjekter, om de ikke kan få økonomisk garanti fra andre aktører, som for eksempel gjennom Troms Mineral.

(iii) - Koplingsarbeid

Gjennom Troms Mineral ønsker vi å bidra til samarbeid og kontakt mellom næringsaktører, lokalsamfunn, Innovasjon Norge, Brusselkontoret, departement, næringsorganisasjoner, m.fl. I tillegg til dialog og aktiv medvirkning i ulike prosjekter i Troms (kobber på Vannøya, kvartsittprosjekt på Kvitnes, magnetittprosjekt på Andørja og karbonatprosjekt på Ibestad) har vi vært med i utvikling av konferansen «Geo-Nord» og deltatt i utviklingen av et eget arenaprogram for mineralnæringen i nord - «Arena Mineral. Vi er i dialog med Institutt for geologi for å få på plass en mer faglig møteplass med ståsted i Troms. Vi er også i dialog med andre fylker, kommuner i Troms og NGU for å utvikle et verktøy som gjør arbeidet for kommunene enklere («kokebok») i mineralutviklingsprosjekter.

Bedriftsretta prosjekter i regi av Innovasjon Norge (IN)

Den bedriftsretta støtten går gjennom Innovasjon Norge (IN). Troms Mineral er i løpende kontakt med aktørene og bidrar inn i utviklingsprosesser med dem og IN.

Eksempler på prosjekter IN i ulike grad er involvert i:

- Skaland Grafitt
- Highlands Gold AS i Mauken
- Artic Pukk og Grus AS
- Kvartsitt på Kvitnes (firma «Kvitnes Kvartsitt»)
- Magnetitt på Andørja (firma «Geo Mining»)

Mineralprosjekt Ibestad

Troms fylkeskommune og Troms Mineral har på ulike måter bidratt til å utvikle et mineralprosjekt på Rolløya i Ibestad kommune. En forekomst av karbonat er utgangspunktet for at Ibestad kommunen har satt i gang et prosjekt for å utvikle forekomsten langt nok til at evt. kommersielle aktører kan overta. Troms fylkeskommune har bidratt med ca. 2.5 millioner.

Fylkesrådet tilrår fylkestinget å fatte slikt vedtak:

Fylkestinget tar saken til orientering

Tromsø, den 21.11.2013

Knut Werner Hansen
Fylkesordfører

Næring-, kultur- og helsekomiteens innstilling i fylkestingssak 96/13:

Næring- kultur- og helsekomiteen tar saken til orientering.